

CATALANA

REVISTA

Any VIII

Barcelona 31 de Janer de 1925

Núm. 183

UN HOMENATGE MERESCUT

Amichs, companys y admiradors del Apeles Mestres li feren el diumenge passat un íntim homenatge ab un dinar en una de les sales del Hotel Colon: els comensals eren literats, artistes, músichs, homes de ciencia, de teatre, de negocis, tots barrejats y units per un sentiment d'amor y de respecte al vell poeta festejat.

Y ¿perquè's trobaven en aquella taula? Per celebrar el cinquantenari del primer llibre del Apeles, el volum de sos primers versos qu'ab el títol d'AVANT publicà l'any 1875, manifestant ja llavors tot lo que podia esperarse del novell autor, qu'es tot lo que'ns ha donat en el mig segle que va des d'aquella fetxa fins ara. Per sòrt, el poeta porta mólt bé's séus anys, es incansable en la seva contínua y varia producció, y seguirà donantnos nous fruyts del séu talent, començant pel volum a punt de sortir contenint una verdadera antología de poetes xinesos traduhts per ell a la nostra llengua.

Com a dibuxant, com a poeta y com a músich,—les tres aptituds principals d'En Mestres,—fa respecte de debò la quantitat d'obres qu'ha produhit en aquests cinquanta anys, estimades de la crítica y del públich. No es ara l'hora ni aquí'l lloch de ferne'l judici definitiu. Axò, tractantse de produccions com aquesta, *ai posterì*. Nosaltres, mentrestant, contèmnos ab la fruició que n'hem tingut d'una a una, ab el goig de tenirles totes reunides honrant la nostra llibrería, y ab la satisfacció de poder salutar encara ò estrènyer la mà al vell poeta de qui's pot ben dir que com més vell més jove.

Ens associèm de bon grat al acte del passat diumenge, en que's digueren al homenatjat tan bones y belles coses, de les quals copièm a seguiment els versos que hi envià'l vell Conrat Roure impedit d'assistirhi y'ls que hi llegí En Lluís Via, acabant ab els que recità'l propi Mestres com acció de gracies.

EN L'HOMENATGE A N'APELES MESTRES

Apeles: no'm sé avení
en que diguen mos companys
que tinch anys. Nò, no tinch anys;
els anys me tenen a mí.

Ara, ab gust voldria anà'
a honrarme en vostre homenatge,
però'ls meus anys (mal viatge!),
no volen que hi vaje: ¡cà!

Donchs, si ells me contravenen
en tan solemne ocasió,
es una equivocació
dir que jo'ls tinch; ells me tenen.

Vós sí; dibuxèu, pintèu,
musiquegèu, escriviu...
Vós podèu dir que'ls teniu;
y no entench com us ho fèu.

No sòu més jove qu'abans
(no'm vull fe aytals ilusions),

mes veig que, entre altres Cançons,
escriviu Cançons d'infants.

Axò de pensà' en criatures,
encar que sigui en musica,
me fa cavilà' una mica
y'm porta a fer conjectures.

Abans, fèu La Senyoreta;
més cap ençà, La Rosons;
y ara'ns sortiu ab Cançons
per gaudi' a la canalleta.

Y per mantindre cofoya
la musa en fruyts de tal mena,
acabèu de da' a l'escena,
com qui no diu rès, La Noya.

¿Sabèu lo que'm vé al magí,
y no m'ho puch guardà' al pap?...
Vell: ¿no us balla pas al cap
L'estiuet de Sant Martí?

CONRAT ROURE

24 Janer 1924.

AL APELES MESTRES

Fa cinquanta anys que's migrava
vostra Musa, y resolgué,
trencant els grillons d'esclava,
llençar-se al mig del carré'.

Y ab l'ànima enamorada,
freturosa d'ideal,
féu la primera escapada
de la vostra llar payral.

¿Com podia closa viure
qui's dalia tant y tant
per córrer món y anar lliure
y riures del que diràn?...

Si anyorava la república
no us ho sé dir; lo cert es

que's llençà a la vida pública
com aquell qui no fa rès.

Era bufona, tenia
sanch ardenta, bon dalit,
y un cor que no li cabia
sota de la post del pit.

Es clar que, com a bon pare,
recelàreu de moment
que us fes abaxar la cara
ab algun arruxament.

Y l'haurieu feta trossos
si us hi haguessiu enfundat,
però fereu els ulls grossos
y... visca la llibertat!

*Y ella va darse tals manyes,
sempre anant d'ací d'allí,
que arrèu palaus y cabanyes
les portes li van obrí'.*

*Si avuy folgava joyosa
ab prínceps y emperadors,
demà ho feya, generosa,
ab mariners y pastors.*

*Pobressalla ò bé noblesa,
ja un indigent, ja un prohom...
Sa rica naturalesa
dava l'abast a tothom!*

*Y quan l'hora s'acostava
de deslliurà' un infantó,
ja al bosch, ja prop la mar blava,
el paria sens doló'.*

*Festejava en la verdissa,
es casava en tots indrets...
May cap musa ha anat a missa
en negocis com aquets.*

*Concebia entre canturies
esbojarrades d'aucells,
que passant a voladuries
s'ho contaven ells ab ells.*

*Y avuy en plena intemperie
y demà en bell abandó,
tantost nexta En Misèria,
tantost la Margaridó,*

*tantost joglars com gitanos,
pels castells, per les afraus;
tantost colossos com nanos,
tantost prínceps com esclaus...*

*Quant plaher, quanta alegria
ab tants fills no us ha portat!
Un nou món de fantasia!
Una nova humanitat!*

*Axi us donava Liliana,
el Picarol, la Rosons,
gent mora, gent cristiana,
y fins gent d'uns altres móns.*

*Axi ab un etern somriure
y una inefable dolçor
practicava'l goig de viure
sempre en pau, sempre ab amor...*

*Però tot ve que s'esguerra.
Un dia'l cel s'enfosquí
y'l dimoni de la guerra
tacà'l món ab son verí.*

*Y ella, a qui creyen mig morta
de tant portar fills al món,
com may bella, com may forta,
s'encarà ab Guillelm segon.*

*S'hi encarà ferma y resolta
y, per primer Deu te guarí,
el tractà de poca solta,
de manesla y de covart.*

*Se'n anà al costat de França,
barrà a l'invasor el pas
y, ab la ploma a tall de llança,
li va dir: «No passaràs!»*

*Y ella, que cantava y reya
en idili permanent,
fou Musa de l'epopeya
com per art d'encantament.*

*Ja veyèu ab quina auriola
vostra existencia ha nimbà!
Si podia sortir sola
massa bé ho ha demostrat.*

*Ja no li empeta la basa
cap més musa dels voltants.
¿Podria quedar-se a casa
la qu'es gran entre les grans?*

*Fa mig segle que's dalt
per ser lliure com el vent...
Benhaurada l' hora sia
que tingué tal pensament!*

*Festegem, donchs, l' escapada,
puig sols bé n'ha resultat,
de l'ànima enamorada
que tanta gloria us ha dat!*

LLUÍS VIA

ACCIÓ DE GRACIES

*Lo que us vaig a dir no serà gran cosa,
qu'un llarch parlament sempre m'ha fet por;
lo més natural fóra dirho en prosa,
però potsé' en vers ho diré millor.*

*Diguèume, amichs meus qu'heu pres la paraula,
¿quin sant celebrèu? ¿Per què som aquí?...
¿Per què m'heu posat al bell cap de taula?...
¿Per què tots els ulls es fixen en mi?*

*I reguèume, per Deu, d'aquesta sorpresa!
diguèume ¿què he fet?... He cantat, ja ho sé;
però, en fi, cantar no es pas cap proesa,
tot canta en el món, y canta més bé.*

*Canten els aucells, canten les onades,
canten els canyars al bes del oreig,
y canta'l mestral per les serralades
y canten les fonts ab suau remoreig...*

*Insectes y flors, y fins el silenci,
tot canta com sab, plorant ò rihent,
tot diu sa cançó, sense que rès pensi
en si agrada a algú ni si ningú'l sent.*

*Axis mateix, donchs, y ja de naxença,
sens saber perquè jo també he cantat.
¿Per què pretenèu darmen recompensa,
si no he fet rès més que tot lo creat?...*

*Vosaltres sabreu perquè semblant festa,
vosaltres, companys, que jo no'n sé rès;
a mi'm toca sols acotar la testa,
besarvos les mans y dirvos «mercès».*

APELES MESTRES

25 Janer 1925.

LA REENCARNACIÓ DE LA MATERIA

Al amich Calzada y Carbó,
en penyora de bona estima.

Jo també, jo també tinch un amich arquitecte.

Mes, mon amich arquitecte no's diu pas J. Van Hoeckel, ni es de Groninguen.

Mon amich arquitecte se diu, senzillament, *Vador*; se diu Salvador Puignau y es fill, nó de Barcelona, sinó de Sant Gervasi de Cassoles. Dich axò axís, perque es talment com ell ho diu, quan se li pregunta per la seva naturalesa.

Donchs bé,—¡y prous preàmbuls!—vet'aquí qu'un dia me'l trobo, que se'm plantifica a riure, y que'm fa:

—¡Oh, y que vé bé!

—¿Y donchs?... ¿Què passa?

—Rès, home, rès. Sinó que, l'altre dia, parlant, a casa, de les faccies que vostè escriu a costelles d'Oratjol de La Serra, ens varem recordar d'un cas, passat a casa del meu pare, que al Cel sía, quan jo encara era mólt menut; y, ab la Carme,—la meva dòna,—varem dir: «Vet'aquí una cosa que, si En Ballesleria la sapigués, de segur que l'encolomaria a la colecció».

...¿Vol que li dongui un argument?—

¡Argument, m'has dit!

—Home... ¡sóch tot orelles!

—¿Cap ahont va?... ¿Cap amunt ò cap avall?

—Tíri pel cap que vulgui.

—Donchs... japa, que m'acompanyarà!—

Y, vet'aquí de quína manera, en lloch d'anar jo, com havia fet un temps, a la *busca y captura* de faccies de la bona gent de La Serra, les faccies de la gent de La Serra vénen a mi, sense que jo hagi de basquejarme d'altra cosa que passar-les al paper tal com sé, tal com puch y tal com Deu me dóna a entendre.

Varem encendre un cigarret.

—A ca'l pare,—començà En Puignau,—havien tingut una minyona filla d'Oratjol. Li advertexo que aquest poble no l'havia sentit anomenar may més fins que, ara, a vostè, li ha prèss aquesta rauxa... ¡Si ja l'havia oblidat y tot, el nom del poble!... La tal minyona, varem tenirla prop de quarant'anys... Li de-yem la *Materia*. A les fonts baptismals li havien posat de nom Ermentera, com a tantes mosses d'aquells veralts, però, al venir a ciutat li traduhiren el nom pel d'*Emeteria*, y, per corrupció, li va quedar aplicat el de *Materia*...

—¡Ja!

—De casa seva ne deyen un nom estrany... molt estrany... No me'n recordo bé, però'm sembla que'n deyen a cà'n *Pessa*... ¿Hi es, un nom així?

—*Pessarrodona*.

—¡Justa!... ¡*Pessarrodona*, ara me'n recordo!

—Sí; es un llinatge molt escampat per tota La Serra... Ja'm penso de quina familia's tracta... Ara són,—ò eren, fins no fa gayres anys,—els masovers de Donadiu...

—¡Dómino! ¡*Donadiu*! ¡*Donadiu*! ¡Vostè me'n fa memoria!...—

Ab poques paraules més, varem quedar entesos.

Tant, que, un cop imposat del cas, me vaig creure prou capacitat, coneguts els personatges y l'escenari, per aprofitar l'*argument* que m'oferia l'amich Puignau.

Un cas que, per a compèndrel bé, hem de recular a cinquanta ò sexanta anys enrera, però un cas verídich, fefahent, històrich...

Me'l prenc per compte meu, y...

¡Va per a Vos, Calzada!

* * *

Ni En Vador Puignau ni jo hauriem nascut encara, quan l'Ermentera de ca'l *Pessa* d'Oratjol,—un mocillot de divuyt anys, esquerpa y selvatge com corresponia al estat de verge feresia y d'hermèlich isolament en el qual, cinquanta ò sexanta anys enrera dormitava La Serra,—per passos y paraules del senyor rector ab les monges de Cardona, per altres paraules y passos de les monges cardonines ab els Jesuites de Manresa, y per més passos y més paraules dels Jesuites de Manresa ab els seus germans de Barcelona, va entrar de maynadera y ventafochs a casa del senyor Puignau, acabat propietari, entre altres, d'unes cases noves bastides al extrém superior del Passeig de Gracia, paratge barceloní en el qual hi havia encara molts *solars* ò setials sense edificar y camps sembrats de blat ò ab planters de verdures.

Avuy, aquelles cases noves ja no existexen. Si existissin, serien les cases més velles y rònegues del Passeig. Les enderrocaren, abans d'haver envellit... per a fernhi d'altres.

No cal dir còm, ni de quina manera arribà a Barcelona la

Ermentera. Ni sabia enrahonar ni entenía lo qu'enrahonaven els altres. No més sabia dir *si, sinyor*, a qualsevol cosa, sens enterarse de lo que li deyen. (Se conexia prou que li havien recomanat «no diguis may que nó, a rès de lo que't diguin els senyors», y ho feya al peu de la lletra). ¿Rentarse la cara?... ¿Escarpirse'ls cabells?... ¿Dormir en un llit de persones?... ¿Engiponarse?... ¿Fer rès bé?... ¿Ensopegarne una?...
 ¡Ni pensarhi!

¡Si'n va trencar de pisal... ¡Si'n va fer de brams y plors!... ¡Si'n sofrí d'anyoraments, y espants, y esveraments y pànichs!...

Mes, a la fi, en aquella casa patriarcal y santa—¡ja no n'hi hà de cases com aquelles!—varen acabar per civilisarla tot lo qu'era susceptible de civilisar.

May, no obstant, arribà a ser bona per a rès més que per a escarraç; sempre fou igualment mancada de senderi y obtusa d'*entendederes*; però, era com un cà fidel, resistent y segur, que llepa la mà del amo que'l bastoneja. A casa del senyor Puignau no's bastonejava may a ningú, ni a la *Materia* ni a les besties. Y per axò, l'Ermentera, en lloch de besar les mans als amos, els hi hauria besat els peus y no tan sols els peus: el sòl ahont posessin les plantes.

Jo no sé si may hi ha hagut al món *castes* d'esclaus, però, si acàs n'hi ha hagudes, l'Ermentera'n venía, n'era y'n va ser sempre, de la tal casta.

Dir: *els senyors*, jera dirho tot, per ella!

Ja feya vint ò vinticinch anys que l'Ermentera—la *Materia*, en definitiva,—servia a ca'n Puignau. Havía rentat els volquers de tots els nadons; havia dut a braç a totes les criatures; havia suportat ses rebequeries y diablies quan eren petites, ses impertinencies quan eren més grans, y les burles y malifetes de totes elles y de tots els parents y adherents sobrevinguts; havia vetllat tots els malalts de la casa y ajudat a vestir tots els morts, y, en un mot, havia sigut l'ase dels cops, masell y resignat, de la familia, de la parentela, de les visites, de l'altre *servey* y de tothom que la conexia.

No havia festejat may. La festa que *li tocava* sortir, anava a la *Escuela*, a rosari, y, a voltes, fins ni axò: no exia de casa.

O bé's tancava en son *quarto*, a resar ò a dormir, ò's passava la santa tarda darrera dels vidres d'un dels balcons que donaven al Passeig de Gràcia,—generalment el balcó del *costurero*,—y la seva aparent distracció consistia en contemplar el pas dels tranvies que pujaven ò baxaven abarrotats de passatge, tirats per un parell de mules y un matxo de *riata*, a les quals esperonava'l conductor a cops de fuet, ab *arris* caragolats y ab fles-tomies de les grosses.

—¿Vols dir, Materia, que no estàs enamorada d'algun *cot-xero*?...

—¡Ay, senyor! ¿Què diu?... ¡Deu me'n deslliuri!...

—¡No sé! ¡No sé! ¡Me sembla que me la fregexes!... ¿Vols dir que no hi hà moros a la costa?

—¡Càlli, càlli, babau!... ¡Deu mos en gord'!... ¡Deu mos en gord'!...—

Y deya'l *Deu mos en gord'* ab tan sincer esverament; gesticulava de tal forma y acompanyava la protesta de tantes y tals manotades al front; que ¡tothom reya qu'era una delícia!... ¡Una delícia com qualsevol altra!

També'l senyor Puignau s'havía fet vell y fruhia ab la matexa distracció. Els estius, encara, els passava com aquell, a la torra de Sant Gervasi ahont havia nascut En Vador—una torra d'aquelles torres en les quals hi havia palmera y eucaliptus, mimosa y xiprer, acàcies de bola y sortidor ab estàtua, caminal de sorra cruxenta vorejat de boix y fins *pavo real* y *pava*, —però al hivern, com que'l poagre no'l dexava sortir de casa y la muller, els fills, les filles y fins els primers néts, ja estaven tips y cuyts de sacrificarse diumenges y més diumenges del estiu anant a ferli companyia—y, de passada, devastarli el jardí,—acabaven anantsen per les seves y dexantlo sol al pis, sense gayres compliments.

—Si no fes aquest temps, que a vostè no li convé, podria venir ab nosaltres...—

El senyor Puignau els hi endevinava totseguit el pensament:

—¡Marxèu, marxèu!... Per mi no passèu pena. Jo ja m'entretindré ab una cosa ò altra... ¡No m'hi he aborrit may, a casa!... ¡Tinch prous llibres, per a ferme companyia!...—

Y'l dexaven sol.

Mes, allò del no aburrirese, no era sinó un dir del senyor Puignau. La vista ja li feya buburulles y'l llegir l'encaparrava.

Y, lentament, maquinament, sense proposarsho ni adonar-sen, s'embadocava darrera'ls vidres del balcó, ab les mans enfonsades fins a mig braç a les butxaques de les calces, el coll embufandat y'l casquet ficat fins a les orelles, y allí romanía hores y més hores mirant al exterior...

Y la tarda s'allargava... y's feya fosch... y ningú encenia'ls llums de gas de les sales...

—¡Bah!... ¡Per a la feyna que fem!—pensava'l senyor Puignau.

Y seguía, badocament, mirant al exterior.

La fullaraca dels plátans corpulents, enterca y oxidada, anava devallant de les rames y encatifant el passeig... La boyra barcelonina s'anava aclofant sobre la terra, embolcallantho tot, traydorament... Tot s'anava entelant y condormint... A Jesús, de Gracia, tocaven l'Oració...

Y, en el silenci absolut d'aquella gran casa d'onze balcons enrestellats, no's sentia altra cosa que l'estrèpit forà del pas, a grans intervals, dels tranvies de tracció de sanch; el grinyolar de les rodes damunt les corbes dels rahils; el fuetejar de les tralles; els *arris* y'ls *pitos* dels conductors y, a cada dos per tres, el ressò, clar y taladrant, de les seves flectomies.

Y com que, cabalment, davant de les cases d'En Puignau el Passeig de Gracia feya una pujada qu'era un matament per al bestiar, sempre, en arribant allí, garrotada va, garrotada vé, y *garrotada que te crió*.

Y, si algú, des del Passeig, hagués passat revista a les obertures de la balconada d'aquell casal immèns, hauria entrellucat, indefectiblement, una cara enganxada als vidres, entelats per l'alè, del balcó del saló,—tocant al xanfrà de més avall,—y com un'altra cara, enganxada igualment als vidres enterbolits del balcó del *costurero*,—tocant al xanfrà de la part d'amunt,—ab altres nou balcons per entre mig; l'una, a un cap de casa y l'altra al altre...

L'una era la de don Salvador y l'altra la de la Materia, que axís santificaven y escolaven les tardes y les vetlles dels diumenges.

* * *

Y varen passar més anys, encara.

La Materia ja tenia'ls cabells blanchs y escassos. Ja no se li

manava gayrebé rès y la consideraven com jubilada. El servey del dia tenia un'altra lley de presentació, y la Materia—xaruga y feliceta,—no resultava, *no vestia*, no podia anar, als ulls dels visitants. Les seves obligacions eren cada vegada més poques, però cada volta eren més baxes. Ja no era la minyona dels *senyors*, ni la dels *senyorets*... Era no més que la serventa de les minyones. A la casa hi havia, ben arrelades, una cuynera navarresa, dues cambreres castellanes, maynaderes del Mestratò del Baix Aragó, a cada dos per tres, y dònès per a fer feynes a tot drap... Ab la Materia, la pagesa ruca de trent'anys enrera,—ruca y pagesa igualment,—no s'hi comptava per a rès, ni se'n feya paga.

Y'l senyor Puignau, ¡ja ni cabells blanchs tenia!

Son cap, rodó, pelat y llustrós, com una bola de billar, ja no era més qu'un camp d'esports per a les mosques, al estiu, y un suport balder per a tota lley de gorres, boynes y cofures, als hiverns.

Ara, ja no era als diumenges que'l dexaven sol a casa... ¡Els temps havien mudat molt!... Els temps cambiaven cada dia més... Hi havia tèatres, a les tardes, ja diari!... S'havia inventat el cinematògraf... Y era cada dia, cada dia, entre setmana y tot, que tothom l'abandonava. Mes ell,—«ara passa'l 12... ara passa'l 39... ara'l 20... ara'l 16... y ara torna a passar el 12,»—no semblava acondolirsen d'aquell abandó dels séus.

Y axò que—¡oh, cosa inaudita!—fins la matexa Materia,—aquell cà fidel y resignat, encadenat voluntariament a la casa, de tal forma que un hom no la concebia fóra d'ella,—l'havia donada per fúgere... per sortir... per anarsen a escampar la boyra.

—¡Rauxes de vella!... ¡Catúfols!...—deyen fills y néts.

—¡Raretes!... ¡Raretes de les seves!—assentia, assuavant la expressió, el vell Puignau.

Però axò,—per més distreta que, a través dels vidres del balcó, li resultés la desfilada dels tranvies, no dexava d'intrigarlo.

—¿Ahont dimonis; ahont redimonis, anirà, tantes y tantes hores, aquesta bonifacia de dòna?...—

EDUART GIRBAL JAUME

(Acabarà.)

CASTELL DEL REY

(1343 - 1349)

LO CASTELL SITIAT

*¿Quina veu clara sona per l'alta nit
sobre fondals y penyes y mar endins?
La veu d'una botxina lleal que diu:
«¡Oh, visca l'alt En Jaume Rey mallorquí!»*

*Be prou des la vall fonda sent aquest crit
reposant dins sa tenda N'Arnau d'Erill,
y al sò de tals paraules no pot dormir.
Per que tal crit Mallorca ja no sentís,
ell es vingut ab armes diners y enginy
a ofegar-lo en la boca dels pollensins,
ell qui l'Illa governa pel Rey inich.
Mes si ja té retuda la vila humil,
no hi té, nó, de Pollensa lo cor ardit
qu'en lo Castell altíssim batega y viu.
Fa prop de quinze dies que sens profit
cavallers y homes d'armes sesten aquí,
sitiat la fortalesa que dalt lo cim
torreja, ahont les àguiles farien niu.*

.

Axí comença la llegenda històrica en la qual, l'excels poeta mallorquí Mossèn Costa y Llobera, rememora l'estrenua epopeya de la defensa del Castell de Pollensa pels últims súbdits fedels d'En Jaume III de Mallorques, contra Pere III d'Aragó, usurpador d'aquell Reyalme.

D'aquesta gesta parla la lletra que segueix, escrita per Arnau d'Erill al seu sobirà, trobada per etzar furant en lo Arxiu Reyat de Barcelona.

«Molt alt e molt poderós princep e senyor: Sapia la vostra reyal magestat que só al setge del Castell de Polença. E verda-derament senyor que ab tan poca gent anc hom non vee mils assayat que com ve a la nit, la Guayta que està en la serra dirà una paraula ha la Goyta del Giyn mayor En prés la del Giyn hala de la Cala E de la Barracha E de Barraca En barraca torna En la serra en gir e entorn del castell. E acò es feyt hennats que hom no aurie dits. ij. pater nostres E sila gent senyor ere de Catalunya yo porie miyls dormir que no faç, que dupte he pus a ells a fiar lo ssetge que de nits

nols fa ... en moltes saboderies e que nols enaguen encara que hi porien metre armes que a iij. o iiij. parts del Castell poden entrar e exir. De la terra senyor hic ha cel servents E tenen sò a tan gran dolor e affan que no poden pus que non son veats. E segons lo loc senyor nomen maravèyll, que yo que som nodrit En Roques o tinc ha una estrayna cosa que dia onit no podem escorçre a tan gran vent que les Cases queyc avem feytes Eles Tendes, tot ho cuyda derrocar; E ssol tan gran que tota res cuyda cremar. E si es nuvell podets dir senyor que som servits de lamps E la gent senyor daquesta terra, que es molt delicada destar en aytal loch, tenense per morts. Perque seynor si bé dels afers volents, avets hic obs a trametrer bons. exc. servents E que ayen bons conestables. E en açò senyor no plangats res que ab aquest Castell avets lo rechne quiti Encara que ales gents pesàs E tots aquels que no aman la vostra senyoria hi tenen luyll E son molt dolents de çò que yo hic faç E a veritat senyor daquets anich molts, que cert siats senyor que, axi com lo cap del hom es cap de tota la persona, axi es cap aquest Castell del Regne de Maylorques, çò es, per raó de la mar. Jo senyor nous sabrie dir la noblesa e fortaleza del Castell que si aquels quey son eren aytals com aquell quen es Cap. Encara senyor que tota la obra fos derrocada, ab que hi aguesen que menyar, nuyl temps nol auriets. Tres dies senyor son exits ha palatiç E noy an res guanyat aven los aportats a açò que .j. non hix del castell ans hi tramet a. ij. o iiij. ores lo dia iiij. o. v. balestes E atretants escudats quels mogan de palatiç; E sol non trau .j. lo cap E esme semblant a mi e a aquests que aci son que fort sien esglayats E tots aquests vostres senyor queyc son estats nafrats per passadors, son guarits Mas som certs que daquels del Castell nià de nafrats iiij ... o. v. Lo Giyn mayor senyor, ab gran afan que es estat de portar la fusta tant es luyñ la mar Del loch hi avie; Pero senyor, yo fiu adobar lo camí, axi seynor quel Giyn demà, que serà divendres, serà apareylat E dissapte tirarà E feirà lo Castell denants lo mur e la torre mayor laltre giyn es serra E ferrà de plè la torre del esperó E de lonc en lonc tot lo Castell. E aquel tirarà, si a deu plau, dins, viij Dies. E si vostra mercè es senyor, que posets açò en vostre cor, que yo e aquests que aci son farem en los afers tot çò que fer se puga a honor vostra, senyor E nit ne dia no cessarem. Haci senyor avets dues persones quens ser-

vexen molt leyalment e be E ab gran afan. Quan la . | . seynor es En Valet que nit ne dia quaixs no dorm E de cert senynor que de pus aci noà dormit de nit ants cerca tota la ort en gir e entorn. Laltre es . | . balester de Mayllorques que dien en Suynor, quels a més esglayats que no agren feyts. e. daltres balesters; de pus lalba comença: ell sen va . ha . | . cayró ... que a prop lo Castell E nos partex sino amenyar tro a la nit E no poden treer lo cap que ja no ayen lo passador. E per deu senyor, que en una asta que estave en cap de la torre que avie . | . penonet que . iij. passadors hi fermà. E yo Els profert de part vostra, que si ells continuan de fer lo servici, axi com entro ara an feyt, que vos senyor los farets be e grans E avets o obs afer les Galees vengueren hir que fó dimecres E deu sap senyor lo pagament que tuyt naven aver el desplaer los del castèll. Eaxi senyor sia vostra mercè quem trametats tost los CxC servents, per çò com en Ramon F. de figueres, que es una bona persona, hic romandrà ab x. Els altres tornaransen con aquests seràn venguts, que en breu, si a Deu plau, jous faré saber tal novell del Castell que vos senyor ne serets pagat. Depus vos senyor hic partits, negun ardit no he aud de vos e par senyor que oblidat o ayats quant hic à; Però senyor, nous costa tan poch neus valdrà tan poch, quen deyats oblidar, que soven hic deuriets trametre per saber lestament de la terra e les gents quen aurién gran plaer E refermament E parrie que en cor vos estigués. Placie adeu senyor queus dó bona vida e longa e tot çò que vos li demanats. Sia vostra merce senyor que con a.....rets Rosseylló que tan tost ho façats saber ami Eala Ciutat, per consolació daquels queus son devots E per desplaer dels infeels. Besàn la terra quels vostres peus calciga, omilment senyor me comàn en vostra gracia Dat ... el setge del dit castell a x vij de julioll.

Jo Arnau Deriyll, òmil vassall sots
meses vostre, senyor, Governador del
regne vostre de maylorques.

«Al molt alt e poderós príncep e sennyor, mon En Pere,
per la gracia de deu Rey Daragó, de Valencia, de Maylorques,
de Cerdunya, de Corcega e Comte de Barchinona». (1)

JOSEPH M.ª Roca

(1) A. C. A. Lletres rebudes: Capsa Pere III, lletra D.

DELS LLIBRES NOUS

ROSES Y ESTELS, poesies de Mn. ANTON NAVARRO

LA FONT ENCANTADA

I

*Dins d'una selva sagrada,
lluny de poblat y camí,
diu que una font encantada
no para may de glati'.*

*Al fons de l'aygua gemada
un estel s'hi veu flori',
ull de foch a la vesprada,
flor de lliri al demati.*

*Cercant l'aygua de la vida,
en ma ruta may finida,
jo aní l'estel a copsà'.*

*A la jornada primera,
una veu de fatillera
deya en el bosch: Més enllà!*

II

*Resseguit les arenes
dels grans deserts desolats;
tramuntava les carenes
voltades de soletats,*

*devallava a les valls plenes,
me'n pujava als cims nevats...
Sols y vents! y nits serenes!
aygues y cels estrellats!*

*Quan defallit m'aturava,
la veu encara'm cridava
paorosa: Més endins!*

*y petjava les neus blanques
y'm perdia entre les branques
dels vells cedres gegantins.*

III

*De ma ruta dolorosa
no trobava may la fi,
de la font miraculosa
no sentia'l dolç glati',*

*sota ma petja sagnosa
flors y arenes calcigui!
Quan ma esperança era fosa,
cridà la fada: Es aquí!*

*Terra enllà mos peus volaven,
y la font mos ulls trobaven
dalt d'un cim, arran del cel.*

*Oh dolor de la troballa!
Guayti..., sonà una rialla,
y no hi era ja l'estel!*

IV

ENDRESSA AL AMICH

*Bon amich: La font gemada
té l'encis del bé y del mal,
qui en sa ruta l'ha trobada
ja té una ruta triomfal,*

*qui la cospa una vegada
té en el pit una fornal
y té l'ànima abrusada
del gran foch del ideal.*

*Dolç ressò de melodia,
clara llum de Poesia,
la font guarda un rich tresor.*

*Mòlts hi van, com jo, mes ella
dóna a un sol la maravella
divinal del estel d'or.*

FOLKLORE

LO QUE CONTA'L POBLE

Conten d'un gran senyor, mólt devot de Santa Ursula, que havent contret una greu malaltia y arribat a les portes de la mort, com se sol dir, féu prometensa a la Santa que, si's posava bo, mentre visqués, en el dia de Santa Ursula, faria dir una missa major en honor seva. Demés, lliurantse d'aquell flagell, jurava fer pintar un retaule ab la Santa y les onze mil Verges. Y miréu qu'es cas: lo mateix dia l'home feya'l tomb, axò es, exia del perill de la malaltia, y, als poch's dies, ja'l teniem al carrer sà y bo, com abans. Y aquell senyor, tal com havia promès, se féu lo propòsit de fer dir la missa cada any, y complir, també, tot lo altre.

Anà, donchs, a cercar un pintor d'anomenada perque li pintés lo retaule, ab Santa Ursula y les onze mil Verges, y per que'l pintor hi posés tot son saber, com a preu de l'obra, li digué que «li donaria una lliura per cada Verge».

Lo pintor va quedar atònit. ¡Onze mil lliures!... L'home no s'ho podia treure del cap. «¡Onze mil lliures!» se repetia. Començà'l retaule, escollint per lloch los claustres d'una gran Sèu: Santa Ursula al bell mig, y rodejada a dreta y a esquerra y a espatlla, de les onze mil Verges, y com no hi cabien totes figurava que anaven exint del Temple. Contéu ab quin mirament faria l'obra que, diu, resultà una maravella d'art.

Presentà'l retaule al senyor. Aquest, en examinarlo, sorprès, exclamà:

—Magnífich! M'agrada mólt, pintor. Es una preciositat! Te felicito coralment!...—Y callà, mirantse'l quadro bona estona, fixament, talment com si s'hagués encisat en la contemplació. Després, girantse al pintor li fa:—Entra en ma cambra, si't plau, que't pagaré.—Y obrint la caxa de cabals li féu entrega de cinch centes lliures.

Lo pintor quedà tan parat que passà uns moments sense dir paraula, només mirantse'l senyor, y al últim, diuli:

—Senyor! Varem quedar en onze mil lliures!...

—Còm?—replica l'altre.—Concertarem «una lliura per cada Verge». ¿No hi hà en lo retaule cinch centes Verges? Cómpta...

—Oh, senyor,—s'afanyà a contestar l'artista,—es que les altres són dintre'l temple.

—Ah! no hi hà rès a dir. Llavors...—continuà'l noble, recalcant les paraules,—bon punt vagen exint ja te les aniré pagant... Sents?

FRANCESCH MAS-ABRIL

Llibres

Un llibre de Mossèn Anton Navarro es sempre un llibre de poesia, y ho fóra encara que no estigués escrit en vers perquè ell es sempre y per sobre de tot un poeta. El qu'ara acaba de publicar ab el títol de «Roses y estels» no desmereix dels publicats anteriorment: té les matexes qualitats repetidament reconegudes, d'alta idealitat, de profusa imatgeria, d'elegant expressió, y'l mateix defecte, un xich exagerat aquesta vegada, d'enlluernadora musicalitat de les estrofes que'en comptes de recitarse sembla que s'hagen de cantar.

Les reduhides dimensions d'aquest llibre fa que no arribi a notarse la monotonía dels temes y sobretot del to general ab que l'autor els tracta; cada una de les poesies està bé per ser llegida sola; no recomanariem la lectura seguida, l'una darrera l'altra. Aquest mal ve en bona part de la fraseologia peculiar del poeta y de la repetició de paraules y maneres de dir que podria suprimir fàcilment.

Feta aquesta petita observació, tornèm a dir que'l llibre conté verdadera poesia, ab estrofes d'aquelles que us queden a la memoria, ab versos correctissims, y ab un llenguatge viu, ni vulgar ni arcaych, apropiat sempre a l'expressió poètica.

Es notable'l sonet que, a manera de pròlech, encapçala'l volum y du la firma d'En Joan M. Guasch.

La edició es acuradíssima y

s'ha posat a la venda al preu de tres pessetes y mitja l'exemplar.

JUST CLARÓS

L'obra de depuració de la Llengua Catalana

Aquest ha sigut el tema del parlament ab que En Pompèu Fabra ha obert el present curs en la sessió inaugural del Ateneu Barcelonès.

El to ab que fou dit, la mesura en tot lo exposat, la discreció en los consells ò recomanacions, fan qu'aquesta Revista—respectuosa sempre ab el parer d'altri y sobretot ab qui treballa en favor de la nostra Llengua—consigni en ses planes el fet de la peroració d'En Fabra en aquell gran centre cultural.

Es sabut que discrepèm en gran part del seu sistema ortogràfic aplicat a la nostra llengua; declarèm la nostra disconformitat ab algun punt del seu últim discurs; però la serenitat ab que està escrit ens obliga a reconèixer la justesa de moltes de les coses que diu, algunes de les quals sotscriuriem sense inconvenient, en especial quan sembla voler relentir la marxa irreflexiva dels tarats de mania reformadora que més que reformadors són deformadors del nostre idioma.

El fet de dur a la càtedra del Ateneu aquesta mena d'estudis té tota la nostra simpatia. Tant de bo que poguessin tractarse aquests temes tal com caldria, sense apassionaments, ni vanitats ridiques, ni mortificacions del amor propi, guiats no més per l'amor a la Llengua!